

Woensdag 19 april 1916 – ochtendeditie

Te Brussel zijn dezer dagen door een krijgsraad een aantal Fransen en Belgen wegens spionage in Franse dienst veroordeeld. Volgens de Lokal Anzeiger zijn de hoofdschuldigen de tekenaar Oscar Hernalsteens uit Roubaix, de tekenaar Frans van Aerde uit Antwerpen, de inspecteur van verzekeringen Julius Mohr uit Valenciennes en Emile Greffier uit St.-Amand, ter dood veroordeeld, George Hernalsteens, slotenmaker, is wegens medeplichtigheid tot levenslange tuchthuisstraf veroordeeld, de spoorwegaarbeider Gustave Desmul uit Gent, de bioscoopdirecteur Oscar Delnatte uit St.-Croix, en de schilder Albert Cabuy, uit Brussel, tot 15 jaar, de grondwerker Constant Pattijn tot 12 jaar hechtenis, de aannemer Albert Lienard uit Valenciennes, de poelier Jacob Brouillon uit La Plaigne, de eigenaar van een steenbakkerij Jozef Vermeulen te Gent en prof. Jozef Goosenaert, uit Gent, tot 10 jaar tuchthuis. De postbode Van Kenhove heeft wegens het overbrengen van brieven voor de veroordeelden 2 ½ jaar gevangenisstraf gekregen, en wegens hetzelfde feit een vrouw en een dienstbode elk 6 maanden.

De spionage bestond in het maken van tekeningen en foto's van militaire werken, het verzamelen van inlichtingen over Duitse troepenbewegingen en het uitleveren daarvan aan Franse agenten.

Brief aan een Vlaamse dichter.

Van onze correspondent Emmanuel de Bom.

“Aan de IJzer ernstig gewond door een schot in de borst ...”

Ik las het smartelijke bericht over u in de krant, en wilde u nu graag iets zeggen, opdat je zou weten wat een vriend van je daarbij heeft gevoeld.

Mijn gedachte, die zo dikwijls naar jou ging, tedere dichter, die voor het oorlogsgeweld niet geschapen was, heldhaftige jongen, die toch je bloed voor de zaak van je land wou geven, mijn gedachten zijn nu voortdurend bij jou, en ik zie je daar altijd liggen, bleek op het lijdensbed, in een ver veldhospitaal, omringd door het gefluister en het bekommerde komen en gaan van je liefdezuster.

Je daad is mooi, al zou ik wel wenen om je edel bloed dat je met zoveel offerwilligheid hebt geplengd.

Je daad is van een dichter, want een dichter ben je, goede slanke kerel, met het bleke, zwartomlokte hoofd en de zachte ogen.

Wij wisten het dat je opgetrokken was, na welke innerlijke strijd misschien, om je deel te hebben aan het leed van onze jongens aan het front. “Onze plaats is hier”, schreef je aan een wederzijdse vriend in de ballingschap, die het mij kon overbrieven. Die zegde mij nog hoe jij, tevens innig gelovig en fijn kunstenaar, met stille verrukking had geschreven over een godsdienstoefening in een half vernielde schuur ...

Je bent me van de hele oorlog, sedert de laatste keer dat ik je, hier in je woning, nog de vriendenhand mocht drukken – nog voor de oorlogsellende ons aan den lijve had bezocht – niet uit mijn gedachten geweest. En nu zie ik je vriendelijke ogen, hoor je genegen woorden, voel je hartelijke handdruk, de druk van je aristocratische hand.

Het is groot en edel wat je hebt gedaan – en wij zouden eigenlijk beschaamd en in deemoed voor je moeten staan, als we niet voelden, dat het schot dat je borst doorboorde ook door de onze is gegaan ...

Want wij die hier te lande voor onze landaard, voor eigen wezen pal staan, en met al ons denken het vaderland, de geboortegrond, vrij en in het bezit van al zijn natuurlijke rechten hersteld wensen, wij ook dragen een pijnlijke wonde ...

Niet allen mitrailleurseu of scherven van granaten slaan wonden, er zijn kwetsuren, die uw ziel even nijdig treffen, littekens laten, die bezwaarlijk uit te wissen zijn. Hebt ge honderd maal, een jaar lang, van de nabijheid van de dood de angstige zinding gevoeld, wij ook hebben zielenangsten gekend en nijpende zorg, al is die zorg niet steeds om het eigen lijf geweest, maar, bovenal, voor de toekomst, de raadselachtige, van heel ons volk.

Niet bloedend noch zichtbaar, is de wonde, die wij dragen, maar wij voelen ze brandend in ons. En, zo iets jou en ons tot hoop mag zijn, dan is het dat ons leed niet vergeefs zal zijn geleden, dat wij schoner uit ons lijden zullen treden, en toch iets zullen veroverd hebben, wat niemand ons ooit ontrukken kan; het bewustzijn een goede zaak gediend te hebben, dicht naast ons eigen volk te staan. Jij deed het met het geweer in de hand, wij wijden er ons denken en doen van ieder uur aan ...

Ik sla je eerste bundel verzen open en lees. Het is een kerstliedje. En het is innig mooi:

... O! die, nu dolende over het land
Nog zoekt waar laat de lampe brandt
Om uw verkleumde hoofd en hand
Te warmen, kom, tred nader;
Gij, die op Kerstnacht honger lijdt
En toch mijn goede broeder zijt
Kom, deze nacht heeft ons gewijd
Tot kindren van één vader.

Het drijft verzoening over de aard;
Nu werd de God der vree gebaard
Gij, needren, staart ten hemelwaart,
En reikt uw smekende armen;
En gij, mijn broeder, door de haat
Die spreekt uit uw bedroefd gelaat,
Leg op mijn hart uw hand en laat
Me op mijn borst u warmen.

En in uw tweede, prachtige bundel, even puur, maar meer bezonken,
rijper en hechter van levenservaring, deze regels uit Geluk:

O vrede, o liefde, trouw en sterk,
Die rijker opbloeit nu gij 't werk
Van de ijvren dag moogt staken,
Want wie, vereêld van eedle daên
Mag blijde en dankbaar slapen gaan,
Zal blijder weer ontwaken.

“Wat ik in de stilte zong” noemt gij uw “simpele liedjes”, waar men inderdaad aan voelt dat zij geneuried werden in de stilte, een stilte die alleen rijklevenden kennen. Alles daarin is schoon, van een eigen, pure, diepe schoonheid, en zo menselijk waar, zo doorleefd en doorleden, dat ik schroom daar nu enige klanken uit af te zonderen, hoezeer ik dit gaarne deed. Ge hebt woorden gefluisterd als deze:

En 'k drage lijk een bleke roos
Uw naam op mijnen mond,
En wat al hoop en jonkheid in deze regelen:
'k ben als de morgen en de zon
Is om mijn aangezicht.

Ik denk aan u, mijn innige dichter August van Cauwelaert, met warme vriendschap, en hoop uw handen weer te mogen drukken.

Woensdag 19 april 1916 – avondeditie

Kardinaal Mercier.

Rome, 19 april. Aan het Vaticaan wordt de authenticiteit ontkend van het zogenaamde antwoord van kardinaal Mercier aan generaal von Bissing.

Londen, 18 april. Engels stafbericht:

Twee kleine aanvallen van de vijand tegen onze stellingen bij St.-Elooi zijn vannacht afgeslagen.

België en Duitsland.

Om het geldverkeer door middel van overschrijvingen in plaats van geldzendingen tussen België en Duitsland te bevorderen, heeft de directie der Duitse Rijksbank, op grond van een getroffen overeenkomst met de Société Générale de Belgique, besloten de tarieven voor het giroverkeer tussen beide landen, met ingang van 1 mei aanstaande, te verlagen.

Uit Luikerland.

Sint-Truiden, 11 april.

De fruitoogst van verleden jaar was zeldzaam overvloedig. Hier leeft men in het luilekkerland van het fruit, geheel de leemstreek door, het zuiden van Limburg en het noorden van de provincie Luik. Thans vangt de bloeitijd aan. Tussen 13 april en 15 mei is er geen oord uit

het aards paradijs denkbaar, waar zo overprachtig en overvloedig bloeisel prijkt en geurt, eindeloze mijlen ver. Elke boom is een reusachtige dichte tuil, elke boomgaard van de duizenden en duizenden is één bloeisel van kersenbomen, perelaars en appelaars, blank als sneeuw, rozig ook en droombeeldig heerlijk, wanneer een volle zonnedag daarin spelend feest viert. Wanneer men, staande op een hoogte, zoals te Borgloon, een der rijkste fruitstreken, over de gehele gouw heen kan kijken, is alles wat men ziet één geweldig opengaan van levenskracht, een toverende bruiloft, een rijkdom zonder weerga, alles bloem, alles onbeschrijflijk mooi, met daarin de eindeloos herhaalde slag van de botvink, het driftig minnelied van het merelmannenvolk, de vorstelijke zang van de nachtegaal. Wie ons landschap nooit in zijn bloeitoneel zag, krijgt er in de verste verte geen denkbeeld over. Die bloei, wanneer het weer maar niet te ongunstig is door te veel vocht of te late vorst, wordt miljoenen zakken fruit en brengt in de beurs van de boomgaardeigenaar een gewicht geld, dat aanzienlijk is en met weinig zorg en inspanning wordt verkregen.

Zo was het verleden jaar. In vreedestijd, wel verstaan, gaat ons vroeg fruit, kersen en peren, in hoofdzaak naar Engeland, doch het late fruit, de zogenaamde winterappel, die men hier keuleman noemt, een ongehoorde verbastering van het Franse woord “gueule de mouton”, op enkele dorpen ook vertaald door “schaapsmuil”, wordt opgekocht door Duitsland en zelfs Oostenrijk. Dit late fruit wordt geplukt tussen 15 september en 15 oktober en onmiddellijk zorgvuldig ingekuuld, om zo te winter door te maken. Maar in januari vertonen zich reeds de eerste vreemde kooplieden en vangt de verhandeling aan, die duurt tot in maart. Het fruit wordt verzonden in zakken van 50 kilo. Het getal verzonden wagens is ontelbaar. Een menigte arbeiders verdienen in pluk- en handelstijd mild hun brood. Al de handelaars hier maken zich rijk aan kers, appel en peer. De

boer, die boomgaarden heeft, leeft zo gerust als God in Frankrijk! De Duitsers betalen de winterappel mild, tot 30 en 35 frank per honderd kilo. De plaatselijke kooplieden zijn dan ook niets dan tussenpersonen. Heel vroeg, wel soms wanneer de boom nog bloeit, in elk geval zo spoedig de bloem is gespeend en de wordende vrucht nauwelijks meer dan een puntje is, of een knikker dik, gaan ze de dorpen op, waar ze al de boomgaarden tot in groeikracht en draagvermogen kennen, ja, waar ze elke boom zo afzonderlijk weten staan, met zijn uiterlijk en innerlijk, dat ze bij dichte benadering kunnen uitcijferen, hoeveel hij een bepaald jaar kan opbrengen. De meeste boeren zijn hierin bepaald onwetend. Ze bemoeien zich oneindig te weinig met de zielkunde van hun fruitbomen en zijn reeds zeer verheugd, wanneer ze de fruitkoopman aan huis krijgen met een aanbod, dat zij als zeer hoog beschouwen. Ofwel wordt al het fruit van een boerderij in massa verkocht en betaalt de koopman onmiddellijk de helft van de prijs, ofwel wordt een prijs per zak geplukt fruit bedongen. De boeren, die zelf plukken, zelf verzenden, zelf inkuilen en zelf de Duitsers in de winter willen te woord staan, zijn zeer zeldzaam. Dit gebrek aan doorzicht heeft niet alleen zijn oorzaak in onwetendheid, schuwheid of gebrek aan handelskennis, doch voornamelijk in het feit, dat onze boeren juist in de pluktijd waarin men steeds wakker bij de bomen moet staan, gans zijn ingenomen met het rooien en vervoeren van hun suikerbieten, die de voornaamste opbrengst van hun rijke grond uitmaken. Het is echter voorzien, vooral met het oog op de jonge boeren, dat de sleur binnenkort zal worden opgegeven, de kooplieden zullen worden onnodig geacht en de boomgaardeigenaar zelf zijn zaken, zonder enige tussenkomst zal ter harte nemen.

In 1914 was de fruitopbrengst beneden het gewone peil en ging het winterfruit vrij gemakkelijk weg. In 1915 was de voorraad te groot. De prijs bleef laag, 12,50 frank, en vertoonde niet de minste moed

tot stijgen. Ruime, goed gevulde kuilen bleven in dorp en stad heel laat zonder liefhebbers. Duitsland scheen voldoende voorraad te hebben. Kooplieden kwamen zelden over. Doch, ineens, in de vroegste lentedagen, reeds in februari, ging de kreet door de streek: de appel staat 20 frank per zak van 100 kilo. Bij sommige inkuilers werd het een bedwelmung. Enkele dagen lang kwamen aanhoudend vrachten uit alle richtingen. De appel had zich prachtig gehouden. Hij lachte en lokte van gezondheid en van jeugdige kleur. Spoedig kalmte. Men wachtte hogere prijzen af. In maart betaalde men 35 frank. Nu was er geen doen meer aan. Met honden en ezels, met één- en vierspan trok men van de kuil weg, overal geladen. Wie nog appels kon verkopen, ontving een pak marken in ruil. Dit had de siroopstokerij gedaan. Ze wou voortgaan met haar fabricatie, omdat haar voortbrengselen, dankzij de zeldzaamheid en de hoge prijs van de boter, steeds in prijs stegen en de vraag sterker was dan de voorraad.

Terzelfder tijd richtten de stroopstokers het oog naar de suikerbiet. De suikerfabrikant had wel in september een hoge prijs, nooit vroeger gedroomd, 40 frank per duizend kilo, betaald. Iedereen, niet op de hoogte van alles wat op de boerderij omgaat, zou gedacht hebben in onze wereld geen suikerworteltje meer te vinden. Het bleek spoedig anders. Honderden kleine boeren hadden nog wel één of enkele vrachtjes in voorraad en brachten alles spoedig naar de ketel tegen, wie zal het geloven, 140 F per duizend kilo. Bij de stroopmannen voegden zich nog een zeker aantal alcoholstokers en nog wel van de machtigsten. Deze hadden van de Duitse overheid vergunning gekregen om de suikerbietenziel in alcohol te veranderen. Alles was brood op de plank van de boer. Wanneer het nageslacht deze werkelijkheid verneemt, zal het wel geloven aan mirakelen.

Zonneklaar blijkt uit dit alles, dat zelfs de kleinste boer hier zo gemakkelijk en zoveel geld verdient, dat hij zelf soms moet in vertwijfeling komen over deze nooit verwachte toevloed. Hem daarom benijden, betichten of belasteren gaat niet op. Hij is enkel handelaar en doet zijn zaak zo eerlijk als elke andere handelaar. Doch dat men van gewone landbouwwerklieden, die vroeger moeilijk hun pachtgeld konden bijeenbrengen, verneemt, dat ze thans duizend mark hebben, - alles gaat hier met mark - is beslist geen zeldzaamheid. De meesten nochtans blijven even gelaten en bescheiden als vroeger. Is er echter land te koop, vooral niet te grote stukken, dan komen ze voor de pinnen. Het land is voor de kleine boer, die met vrouw en kinderen daarop mild loon verdient, het onmisbaar voetstuk van zijn bestaan. Het ideaal van de werkman is te kunnen aanspannen, zij het maar met kar en koe, om onafhankelijk te worden van de grote boerderij. De droom van de eenspanner is twee paarden te hebben en later meer. De ganse levenbetrachting van al deze landbouwers is een wagen te kunnen voeren met drie of vier paarden, al zijn de gelukkige stervelingen, die het zo ver brengen, zeer zeldzaam.

Het te koop komend lapje grond doet echter het hart kloppen van de geringste werkman. Zij, die geld beschikbaar hebben, steken het zo spoedig mogelijk daarin. De grote boer heeft dergelijke betrachting niet. Zo is het klaar, dat ook op de markt van de grond de prijzen verhogen, thans reeds met 25 procent en meer. Dat die verhoging daags na de oorlog verbazend zal stijgen, is buiten twijfel. Uitzinnig zullen de boeren elkaar de akker betwisten. Nochtans zullen ze een ruim deel van hun voorraad geld besteden aan verbetering van huis en erf; zover dit wenselijk is, om aangenamer en voordeliger te leven.

In onze streek woedt het hanengevecht. In een dorps- of stadsherberg, zo lang de winter duurt, wordt nu hier dan elders, elke zon- of heiligdag, een hanenprijskamp ingericht. Nu eens vecht maar

een enkel koppel, doch ook wel wordt het spel ingericht voor drie of meer koppels. Een perk, van gemiddeld drie meter doorsnede, gemaakt uit houten tralies, staat in tuin of boomgaard. Daarin worden de scherp gespoorde, grote, sterke en vinnige, vurige beesten afgeworpen en kappen of kerven ze mekaar stuk, totdat er één van beide gans uitgeput is, of ter plaatse dood blijft. Aan inzet en wedding worden soms duizenden frank besteed. Veel wordt er ook gebrast. Soms vreselijk gevochten. De wet verbiedt de hanengevechten. De Duitse gendarmen komen wel vaak de boel verstrooien. Dan slaat de menigte, als door de bliksem getroffen, uiteen, doch het spel begint opnieuw, zodra het gevaar weg is. Een wreedaardig, bloedig vermaak, dat niet genoeg beteugeld kan worden.